

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. הם ולא שינויהם הם ולא ולדותיהם.....1
- ב. שינוי קונה כתיבא ותנינא כתיבא והשיב את הגזלה אשר גזל מה ת"ל אשר גזל אם בעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא בעי שלומי.....2
- ג. הגזול עצים ועשאן כלים צמר ועשאן בגדים משלם כשעת הגזילה א"נ לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור.....3
- ד. יאוש אינו קונה ואפילו מדרבנן.....3
- ה. גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך.....4
- ו. קרבנו ולא הגזול ... לפני יאוש.....4
- ז. משכבו ולא הגזול ... דגזל עמרא ועבריה משכב ... שינוי מעשה ... דגזל משכב דחבריה.....5
- ח. עורות של בעל הבית מחשבה מטמאתן ושל עבדן אין מחשבה מטמאתן.....5
- ט. של גנב מחשבה מטמאתן של גזלן אין מחשבה מטמאתן.....6
- י. שינוי השם כשינוי מעשה דמי שינוי.....6
- יא. המריש הגזול שבנאו בבירה שנוטל דמיו מפני תקנת השבים.....6

דף סו.

א. הם ולא שינויהם הם ולא ולדותיהם

כבר התבאר לעיל דף סה: שאין אסור¹ משום אתנן ומחיר אלא גופן, לפיכך אינו חל אלא על דבר הראוי ליקרב על גבי המזבח כגון בהמה טהורה, ותורין ובני יונה, ויין, ושמן, וסולת. נתן לה מעות ולקחה בהן קרבן, הרי זה בשר.

נתן לה חטים, ועשאתן סולת, זיתים ועשאתן שמן, ענבים ועשאתן יין, הרי אלו כשרים שכבר נשתנו².

¹ רמב"ם שם הלכה יד

² שם הט"ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וולדות אתנן מותרים 3 ואפילו אם נתן לה בהמה מעוברת וילדה, הולד מותר, שאין דעת הזונה על הולד אלא על העיקר, היינו הבהמה.

י"א⁴ שלא הותרו שינויי, אלא כשהיא שינתה את הדבר קודם הביאה, שמכיון שקנאתו בשינוי, לא נתחייבה אלא דמים ואין איסור אתנן חל על דמים, אבל לאחר שכבר חל על הדבר, איסור אתנן אין האיסור נפקע על ידי שינוי.

ב. שינוי קונה כתיבא ותנינא כתיבא והשיב את הגזלה אשר גזל מה ת"ל אשר גזל אם כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא בעי שלומי

עוד התבאר שם שאם נשתנה הגזילה⁵ ביד הגזול⁶, אף על פי שלא נתיאשו הבעלים, הרי נקנית לו גוף הגזילה⁷, ואינו חייב להחזיר אלא דמים, ובלבד שלא יהא שנוי החזור לכמות שהיה.

³ רמב"ם שם פ"ג ה"ב תוס' תמורה ל ע"ב ד"ה דניחא

⁴ יראים רצנ

⁵ שו"ע ונו"כ שם ה

⁶ בקצה"ח סימן שנד סק"ג משמע דשנוי ממילא ג"כ מיקרי שנוי, ומדברי רש"י מדייק דבעינן שנוי בידים, ונשאר בצ"ע. וכתב בערוה"ש דלא בעינן שנוי למעליותא, שאפילו גזל עץ ועשה ממנו קרשים ששוים פחות מיקרי שנוי. ועי' מרחשת ח"ב סימן ל שכתב בדעת הרמב"ם דשנוי לגריעותא לא חשיב שנוי, אלא שמ"מ חייב מדין שומר. וכתב באמרי בינה דיני פסח סימן כד שאינו קונה בשנוי אלא כשנתכוין לגזול, כיון שנקנה לו הגזילה לענין חיוב אונסין, אבל כשלא נתכוין לגזול אינו קונה בשנוי (וכ"כ במקור חיים הלכות פסח סימן תנד, ועי"ש מה שדן בענין חיש חילוף בקמח של מצה, ויתבאר בע"ה בפרק ו בדין מצה גזולה, ושם יתבאר גם בדין שנוי דלעיסה), ובנה"מ סימן רעח סק"ב משמע שאפילו אינו מתכוין לגזול קונה בשנוי, ואפשר דשאני התם דעכ"פ מתכוין לקנות השבח, ועי' פרק ז בדין שואל שלא מדעת. ועי' להלן הערה לו, ונראה שהקונה מוגב ג"כ אינו קונה בשנוי, שלא נאמר אלא בגנב וגזול עצמו.

⁷ (וילפינן מקרא דאשר גזל שיהא כעין שגזל, ואם אינו כעין שגזל אינו חייב אלא דמים. ובט"ז סוף סימן שנד משמע דהא דשנוי קונה היינו שהברירה ביד הגנב שלא להחזיר החפץ אלא דמים, אבל אם הגנב רוצה להחזיר החפץ והבעלים אינו רוצה אלא דמים, הדין עם הגנב, ואפשר שלמד כן מדנקטו חז"ל לשון קנין בשנוי, והרי אין קנין בעל כרחו, ובנה"מ סימן שנא סק"א משמע דשנוי קונה בע"כ, וכ"כ בדברי משפט. ומבואר ברא"ש בפ"ט דב"ק דאע"פ שקנאו בשנוי אינו משלם כשעת שנוי, שמשעת שנוי נקנה לו גוף הגזילה למפרע משעת הגזילה, וכ"כ היש"ש שם, ובאמרי בינה דיני דיינים סימן י כתב שלכו"ע אינו קונה למפרע, וכונת הרא"ש שאינו נעשה גזלן מחדש בשעת שנוי, כיון שכבר קנאו בקנין הגזילה, ולכן אינו משלם אלא כשעת הגזילה, עיין שם באריכות, ועי' שער המלך פ"א מה' גניבה..

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ג. הגזול עצים ועשאו כלים צמר ועשאו בגדים משלם כשעת הגזילה א"נ לא הספיק ליתנו לו עד שצבעו פטור

איזהו שנוי מעשה⁸, הגזול עצים וקצצן⁹, או חקק בהם ועשה מהם כלים, או שגזל צמר וצבעו¹⁰, או נפצו או עשאו לבדים¹¹, , וכן כל כיוצא בזה, הרי זה שנוי מעשה שאינו חוזר וקונה גוף החפץ.

ד. יאוש אינו קונה ואפילו מדרבנן

הגונב מחבירו גם אם שמע שנתייאשו בעליו לקבלו חזרה, יאוש לבד¹² אינו קונה¹³ וצריך להחזיר החפץ בעין¹⁴.

⁸ שו"ע ונו"כ שם ו

⁹ בשו"ע כתב ושיפן וקצצן, וכתב הסמ"ע שהמור כתב דשיפוי לא מיקרי שנוי אא"כ יש שנוי שם, כגון ששיפה העץ ועשה ממנו מכתשת, ועי' חזו"א ב"ק סימן יז ס"ק כא וכב.

¹⁰ בצבע שאינו יכול להעבירו. ובשו"ע כתב גם שליבון הוי שנוי, והש"ך סק"ג העלה שהוא ט"ס, דבגמרא מוכח שליבון לא הוי שנוי, אבל ברמ"א סעיף ז משמע שליבון שאינו חוזר הוי שנוי, והש"ך סק"ה תמה על הרמ"א, ובביאור הגר"א נראה שהסכים לדעת הרמ"א, והיינו דכבריה בנפרדת, ועי' חזו"א ב"ק סימן יז ס"ק כב, ועי' עוד באו"ח סימן יא ובאחרונים שם בדין ליבון אי מיקרי שנוי.

¹¹ והיינו כשלא טואן, ולרבותא נקט כן, שאם טואן ועשה מהם בגדים הרי הטויה גופה הוי שנוי, כן משמע בגמרא, ובט"ז ומג"א סימן יא משמע דס"ל דטויה לאו שנוי גמור הוא אלא מחמת הליבון, וכבר העיר בבד"ל שם על דבריהם. ומבואר בפוסקים בסוף סימן שסג שסממנים ששראן הוי שנוי.

¹² שו"ע ונו"כ שנג ב וסימן שסא א

¹³ וכבר האריכו הראשונים והאחרונים בחילוק שבין יאוש דאבידה שמועיל לבין יאוש דגזילה שאינו מועיל, ובהרבה פוסקים הוזכר הטעם משום דבאיסורא אתי לידיה. ובפנ"י גימין דף לז הסביר דיאוש אינו מועיל משום שאינו ברשות נגזל להפקירו, וצ"ע, ועי' מקו"ח סימן תמג סק"ה, והמור כתב בשם הרא"ש שמ"מ יאוש קונה לחומרא, שאם קידש לאחר יאוש צריכה גט מספק, ועי' סמ"ע סימן שנג סק"ג ובהנחות אמרי ברוך ובקצה"ח שם סק"ג, באר הגולה סימן שסב אות ה, קונטרס הספיקות כלל א אות ח ובכנה"ג סימן שנג, אבן האזל פ"ה מה' אישות. כתב בשו"ת בית שלמה או"ח ח"א סימן נז בשם מהרש"ק שאף שיאוש לחוד אינו קונה, מ"מ נעשה הפקר לכל מטעם היאוש, ותמה הבי"ש דיאוש אינו כהפקר כ"ז שלא בא ליד.

¹⁴ טור [סעיף ג'] מסיק וכתב בזה ז"ל, ונראה לא"א הרא"ש ז"ל [ב"ק פ"ז סי' ב'] כיון דרבא מספקא ליה אי קני דאורייתא או דרבנן [ב"ק ס"ו ע"א], נהי דלא קי"ל כוותיה בהא דמספקא ליה אי קני דאורייתא אלא כעולא [שם ס"ז ע"א] ורבי יוחנן [שם ס"ח ע"ב] דסברי לא קנה, מ"מ אם קידש בו אשה צריכה גט מספק דשמא קונה מדרבנן, עכ"ל. ומן התימה שלא כתב מור"ם דעתו לפחות לדעת יש אומרים. וצ"ל דסמך אמ"ש באה"ע בדין קידש אשה. סמ"ע שם ג, ועיין קצוה"ח ותרוה"כ שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

אואלם כבר התבאר לעיל דף סה: שאם יש עם היאוש שינוי השם שחוזר לברייתו, י"א שקונה ואינו צריך להחזיר אלא דמיה.

ה. גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הרי שלך לפניך

גזל חמץ ועבר עליו הפסח כיוון שנפחת בפחת שאינו ניכר, והוא בעין, מחזיר הגזילה¹⁵ כמות שהיא ואומר לו הרי שלך לפניך¹⁶, ואינו צריך להשלים הפחת.

דף סו:

ו. קרבנו ולא הגזול ... לפני יאוש

הגונב או הגזול והקריב הקרבן פסול והקב"ה שונאו שנאמר (ישעיהו סא פסוק ח) שֵׁנָא גִזֵּל בְּעוֹלָה, ואין צ"ל שאינו מתקבל, ואם נתיאשו הבעלים הקרבן כשר¹⁷.

¹⁵ שו"ע שסנ א,

¹⁶ ואף על פי שאסור בהנאה מ"מ אין איסורם ניכר (עי' שו"ת מהרש"ם ח"ו סימן ז דה"ה בגד ונתנגע), שדומה לחמץ שלא עבר עליו הפסח, ויש לעיין בזמננו שבדרך כלל יש היכר בין חמץ למצה. כתב בקצה"ח בשם חק יעקב שאם תבעו בתוך הפסח אינו נפטר בהש"ל, לפי שהכל מצווין לבערו וכאילו שרוף דמי, ונמצא שאינו מחזיר לו כלום, וכמו שאמרו גזל חמץ ובתוך הפסח בא אחר ושרפו פטור דהכל מצווין, והקשה הקצה"ח דא"כ נמצא שבתוך הפסח קנאו בשנוי, כדמוכח ב' הנזקין דהיוק ניכר הוי שנוי, וא"כ אף לאחר הפסח אינו יכול להפטר בהש"ל, ואם נאמר שאינו היוק ניכר, למה לא יפטר בתוך הפסח, ועיי' שמ שיישב. ובשו"ת נוב"ק או"ח סימן כ כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ועי' בנוב"ת או"ח סימן סה אות ט, וגם בבית מאיר כתב שגם בפסח נפטר בהש"ל, ומפרש מ"ש ועבר עליו הפסח, היינו שעת איסורו. ובאמרי בינה דיני פסח סימן יב כתב בדברי הח"י דתליא בפלוגתא אי איסור הנאה חשיב שלו, דאי לא חשיב שלו ואפ"ה יכול להפטר בהש"ל, א"כ ה"ה תוך הפסח נמי, אבל אם נאמר דחשיב שלו, כיון דמצווה לבערו לא נפטר בהש"ל, ועיין עוד בפתחי חושן חלק ה פרק ה הערה כד

¹⁷ בכסף משנה הקשה שרבינו ס"ל דיאוש כדי לא קנה וא"כ למה פסק כרב יהודה יעו"ש לכאורה יש ליישב משום דרבינו מפרש דהכא איכא יאוש ושינוי השם וכמש"כ התוס' בניטין שם ובב"ק ס"ז א' וטעם עולא שאמר יאוש כדי לא קנה היינו משום מצוה הבא בעבירה יעו"ש ורבינו ס"ל כי מצוה הבא בעבירה לא נפסל בדיעבד לכן פסק כרב יהודה. שוב ראיתי בן להלח"מ פרק י"ח הי"ד יעו"ש היטיב. הר המוריה שם. והנכון דהא דפסק כרב יהודה, דייאוש גרידא לאו קנין ממש דודאי אכתי חייב בהשבה אלא דקנה לענין שיוכל להקדיש. אי נמי כמ"ש המפרשים דרבנו לא פסק כר"י אלא דפסק ייאוש קונה מדברי סופרים כרבה דס"ל הכי בב"ק דף ס"ו ונמצא אוקמו רבנו ברשותו משעת ייאוש דקונה השבח ומפני תיקון השבים, ואה"נ דקונה הגוף מדרבנו ומ"מ לא רצו חז"ל לעקור מצות השבה וחייב לשלם גוף הדבר בלא שבת. מרכבת המשנה שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ז. משכבו ולא הגזול ... דגזל עמרא ועבדיה משכב ...

שינוי מעשה ... דגזל משכב דחבריה

י"א¹⁸ שאין אדם מטמא במדרס משכב או מרכב שאינן שלו שנאמר (ויקרא טו פסוק ה) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִגַּע בְּמִשְׁכְּבוֹ, גִּזְלָהּ מִשְׁכְּבָהּ וְדָרְסָהּ עָלֶיהָ בְּלֹא נִגְיעָה¹⁹ טהור, ואם נתייאשו הבעלי²⁰ טמא²¹, וי"א²¹ שמטמא גם אם אינו שלו.

ח. עורות של בעל הבית מחשבה מטמאתן ושל עבדן אין

מחשבה מטמאתן

כל עור²² הראוי להתטמא במדרס ואינו חסר מלאכה, המחשבה מטמאתו ואם הישב עליו להיות עור שלחן וכיוצא בו הרי זה מתטמא במדרס, ואם חסר מלאכה אין המחשבה מועלת בו עד שתיגמר מלאכתו, חוץ מן העור שמחפין בו המרכב מפני האבק שהמחשבה מועלת בו אף על פי שלא נגמרה מלאכתו.

בד"א בעורות בעל הבית אבל עורות העבדן שסתמן למכירה אין המחשבה מטמאתן עד שיעשה בהן מעשה ויכנס למדרס.

¹⁸ רמב"ם הלכות כלים פרק כד הלכה ז והולך בשיטת רש"י בב"ק [ס"ו ב] דמשכבו ולא הגזול פירושו דאפילו גזל משכב גמור אינו מטמא במדרס.

¹⁹ הראב"ד בפירושו לת"כ נתן טעם בזה, דזהו ככפה סאה וישב עליה דאינו טמא משום דאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו, וה"נ בגזלן יבואו הבעלים ויאמרו לו עמוד ואטלנו. ולכן רק במדרס אינו מטמא אבל במגע מטמא. ולזה כתב הרמב"ם בלא נגיעה.

²⁰ עיין מעשה רקח כאן בלמרות שייאוש כדי אינו קונה הכא גזיה"כ שאם התייאש מטמא כמש"כ תודה דגזל כאן. וז"ל משכבו ולא הגזול יכול שאני מוציא אף הגנוב ת"ל טמא [ר' שמעון] אומר במשכבו ולא הגנוב יכול שאני מוציא את הגזול ת"ל טמא] אמרו לו ומה ראית לרבות את זה ולהוציא את זה אחר שריבה הכתוב ומיעט מרבה אני את אלו שנתיאשו הבעלים ממנו כו'.

²¹ התוס' הקשו וכתבו דדבר תימא הוא, כלומר איזה סברא יש בזה. ועוד הקשו התוס' ממשנה דטהרות פ"ז בגנבים שנכנסו לבית דאם יש עמהם עכו"ם או אשה דטמאין המשכבות והמושבות. ותרצו דזהו מדרבנן ע"ש. ופירושו דוודאי במשכב גמור מטמא גם שאינו שלו, והכא מיירי שגזל עורות שעדיין מחוסרין יחוד ולא מהני יחודו של גזלן. והראב"ד שם הביא גם פי' זה.

²² רמב"ם שם הלכה ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

ט. של גנב מחשבה מטמאתו של גזול אין מחשבה מטמאתו

מכיוון שהתבאר שסתם גזול²³ לא נתייאשו, וגנב כן, לפיכך גנב שגנב עור וחישב עליו לשכיבה מחשבה מועלת לו ומתטמא במדרס אבל הגזול אין מחשבתו מועלת אא"כ נתייאשו הבעלים.

י. שינוי השם כשינוי מעשה דמי שינוי

נשתנה²⁴ שם הגניבה ביד הגנב, קנאה בשינוי השם, ואין להחזיר אלא דמיה ומשלם כמו שהיתה שוה בשעת הגניבה. לפיכך גזל לולב²⁵ והפריד עליו, יש לו שינוי השם שנקרא הוצא כיון שניתקן מהשדרה קנה העלין²⁶. וכן גזל עלים ועשאן חופיא כלומר בעין מטמא, קנה²⁷.

יא. המריש הגזול שבנאו בבירה שנוטל דמיו מפני תקנת

השבים

גזל קורה ובנאה בבנין²⁸, אף על פי שאין זה שנוי גמור, ומן התורה חייב אפילו להרוס כל הבנין ולהחזיר הקורה בעינה, תיקנו חו"ל מפני תקנת השבים (תקנת מריש) כדי להקל עליהם התשובה²⁹, שא"צ להחזיר הקורה אלא נותן דמיה³⁰.

²³ שם הלכה ז

²⁴ שו"ע ונו"כ שנג א

²⁵ שו"ע ונו"כ שם י

²⁶ סמ"ע שם יז

²⁷ סמ"ע שם יח

²⁸ שו"ע ונו"כ שם א

²⁹ והיא תקנה שנועדה להקל על גולנים ששבים בתשובה, כדי שלא ימנעו מחזרה בתשובה מתוך קשיים בהשבת הגזילות. ולכן תיקנו, כי במקרים כגון אלו, לא יצטרך הגזול להרוס את ביתו כדי להשיב את הגזילה לבעליה, אלא די ששייב לנגזל את דמי הגזילה. תקנה זו נקראת גם "תקנת מריש".

³⁰ ואפילו קודם יאוש, ואם אינו רוצה לשלם דמים אין בו תקנת מריש, ומסתבר דה"ה בכל תקנת מריש, אמנם לפי הבנת הב"י בסימן תרלז בדברי הטור שלדיעה ראשונה אין בו משום גזל אפילו אינו רוצה לשלם, ודלא כדעת בעל העיטור, נראה שחכמים הפקיעו דין גזל מן הקורה ואינו חייב אלא דמים. ובאורחיה"מ בהשמטות שבסוף ח"ג להלכות גזילה כתב בשם שו"ת צור יעקב סימן עג בדין גזל קורות וקבעם בבנין, ואחר זמן בא הנגזל ותובע דמים כשער של עכשיו, וכתב בשם שער המלך שתקנת מריש עשו חכמים כאילו נתרצה למכרן

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

והוי מכירה גמורה מן התורה, ומכי יהיב דמי נמצא שקנה למפרע, ועפי"ז כתב הצור יעקב שצריך לשלם כשוויה בשעת קביעה בבנין שהיא שעת הגזילה ולא כשער של עכשיו, ומ"מ מה שנתייקר משעת גזילה עד שקבעו בבנין שייך לנגזל, שמשעת קביעה נעשה שלו, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

